

Iunie-iulie 2017, București

„Ce știe? Ce poate? Ce valori are profesorul de mâine?”

Profilul de competențe al profesorului - Document de poziție

„Ce știe? Ce poate? Ce valori are profesorul de mâine?” este întrebarea pe care ne-au adresat-o Federația „Coaliția pentru Educație” și Centrul pentru Politici Educaționale, în cadrul celei de-a doua dezbateri „Dialoguri despre educație”, organizată în 28 iunie 2017 la București. Evenimentul a fost un exercițiu de consultare care și-a propus să atragă atenția actorilor cheie din domeniu asupra problematicii formulării unui profil de competențe pentru profesorii din România și să contribuie cu propuneri în vederea realizării și implementării acestuia.

Din perspectiva Federației „Coaliția pentru Educație”, acest demers este o continuare a eforturilor de a promova **creșterea calității resurselor umane din educație** ca prioritate publică - *România are nevoie de profesori competenți, motivați, autonomi, respectați și încurajați să învețe*. În acest sens, Federația „Coaliția pentru Educație” propune o abordare mai extinsă, în 4 acțiuni, a creșterii competenței viitoarelor generații de profesori:

- I. Construirea democratică a unui profil de competențe al profesorilor;
- II. Alinierea actorilor cheie din educație în jurul unor principii de construcție a programelor de formare inițială a profesorilor;
- III. Testarea unor modele îmbunătățite de formare a profesorilor;
- IV. Recunoașterea și finanțarea activității de cercetare în științele educației a profesorilor ca alternativă de evoluție în carieră și ca resursă de cunoaștere („know-how”) necesară schimbărilor din educație.

Federația „Coaliția pentru Educație” a construit această propunere pe baza rezultatelor audierii publice organizate în aprilie 2016, pe tema “Masterat didactic sau modul psihopedagogic (I + II): ce tip de formare inițială va crește calitatea în sistemul de învățământ din România?”. Vă invităm să consultați raportul sau sinteza acestuia.

Calitatea resurselor umane din educație, mai precis a cadrelor didactice, este un rezultat atât al pregătirii formale specializate cât și al aspirațiilor profesorilor. **În continuare**

argumentăm faptul că un profil de competențe este un instrument util și chiar necesar pentru creșterea calității actului educațional în România.

Ce este profilul de competențe al profesorilor?

Fiecare elev, părinte și nu numai poate să numească caracteristici pe care le consideră necesare unui bun profesor. Spre exemplu, unul dintre participanții la dezbaterea „Dialoguri despre educație” ne-a împărtășit că, în viitor, profesorul ar trebui „*să-i iubească pe cei pe care îi educă. Să își respecte profesia și să o practice cu responsabilitate. Să fie tolerant, dar ferm, organizat, hotărât, creativ, flexibil, empatic.*”; putem fi de acord sau nu cu această perspectivă. Caracteristicile asociate unui *profesor bun* pot să se asemene sau să difere de la o perioadă, la alta sau de la un grup la altul (ex. diferite categorii sociale, regiuni, țări).

Construcția unui profil de competență și formalizarea lui la nivel național, regional sau al școlii implică atât operații tehnice, formularea competențelor, cât și selecția anumitor competențe dintre toate opțiunile posibile. Profilul rezultat reflectă un compromis între argumente tehnice (psihopedagogice și/sau didactice) și valorile dominante într-un anumit context sau ale grupului care are privilegiul să instituționalizeze profilul.

Profilul de competență este un construct (democratic și tehnic) care descrie complexul de cunoștințe, abilități și atitudini, considerate necesare unei persoane pentru a profesa ca profesor.

România

România are un standard ocupațional publicat în 1999 care descrie competențele necesare profesorului de gimnaziu-liceu și criteriile de realizare (evaluare) a acestora. Standardul ocupațional este în administrarea Autorității Naționale pentru Calificări (ANC). Însă, actul normativ care reglementează acreditarea și evaluarea programelor de pregătire și certificare a profesorilor este „Metodologia-cadru de organizare a programelor de formare psihopedagogică în vederea certificării competențelor pentru profesia didactică”, emis de MENCS prin Ordinul nr. 5745/13.09.2012 care nu este corelat cu standardul ocupațional, nu descrie finalitățile programelor de formare psihopedagogică ci planul de învățământ și condițiile de certificare a competențelor pentru profesia didactică.

În iulie 2016, printr-un ordin de Ministru, în absența unor consultări publice, au fost aprobate standardele profesionale de formare continuă pentru funcția didactică de predare profesor din învățământul preuniversitar, pe niveluri de învățământ preșcolar, primar, gimnazial și liceal și pe etape de dezvoltare profesională din cariera didactică. Astfel, documentele programatice care ar trebui să ghideze eforturile de formare ale profesorilor

sunt necorelate, incomplete sau neasumate public ceea ce influențează negativ colaborarea stakeholderilor și eforturile de îmbunătățire a programelor de pregătire a profesorilor.

Noile standarde ARACIP (2017), de evaluare externă a calității educației, prevăd evaluarea activității școlilor de „monitorizare și evaluare periodică a personalului conform legislației în vigoare” (Standarde ARACIP, 2017). Însă, acest standard pune managerii școlari într-o situație problematică pentru că României îi lipsește legislația la care ar trebui să se raporteze.

Raportul OCDE, publicat cu sprijinul UNICEF în 2017, a sesizat acest lucru și semnalează că în absența unor standarde didactice profesionale comune, în diverse contexte, evaluarea profesorilor se face folosindu-se criterii și instrumente de evaluare diferite, care nu acoperă toate competențele necesare „pentru o activitate didactică eficientă”. Experții OCDE, în acord cu o raționalitate economică asupra educației, recomandă elaborarea unor standarde didactice profesionale comune care să favorizeze „orientarea evaluărilor și a tuturor politicilor didactice spre competențe esențiale predării eficiente și implementării noului curriculum” (OECD, 2017: 30).

Practici europene: Cu ce obiective este formalizat profilul cadrelor didactic? Sub ce forme întâlnim elemente de profil al profesorilor? Ce instituții sunt implicate?

Practicile țărilor din Uniunea Europeană diferă foarte mult, unele au definit un profil de competență propriu-zis (Germania, Danemarca), altele au formalizat elemente de profil al profesorului sub forma unor standarde profesionale (Anglia – 2012, Franța - 2013), standarde de calificare (Irlanda – 2013, Suedia), cerințe, arii curriculare, rezultate minime de învățare pentru programele de formare inițială (Polonia, Irlanda, Spania, Austria) sau priorități, obiective și/sau recomandări de țară (Finlanda – 2007, 2017). Formalizarea profilului profesorilor în țările europene urmărește: ghidarea programelor de formare inițială și/sau continuă (Finlanda); guvernarea universităților și institutelor de formare (Polonia, Estonia, Austria, Spania); evaluarea furnizorilor de formare inițială și/sau continuă (Anglia); certificarea sau oferirea calificării profesorilor (Irlanda, Suedia) sau evaluarea performanței profesorilor și evoluției profesionale (Poloniei). (Eurydice, 2017)

În politicile educaționale, sunt cunoscute două abordări în definirea și utilizarea standardelor de competență a profesorilor, una birocratică și alta formativă, în acord cu încadrarea politicilor lor educaționale înspre centralizare/descentralizare respectiv control/încredere. În abordarea birocratică, standardele sunt prescriptive, detaliat definite și folosite pentru măsurarea, compararea și controlul comportamentului individual. În abordarea formativă, standardele (impropriu numite) sunt larg sau principial definite, valorizează discernământul profesorului („agency”, „situated judgements”) și sunt folosite ca instrumente de reflecție și ghidare pentru profesor sau grup (categorie profesională,

școală etc.). (Comisia Europeană, 2013). Politicile Estoniei și Finlandei, 2 țări cu unele dintre cele mai bune rezultate la PISA 2015 și Poloniei, o țară cu istoric și întindere geografică comparabile cu ale României sunt ilustrative din acest punct de vedere (vezi tabel 1).

În **Estonia** formarea inițială, inserția, formarea continuă și evoluția în carieră a profesorilor sunt reglementate prin 2 documente normative: *Cerințe cadru pentru formarea profesorilor* (2000) și *Standarde profesionale pentru profesorii din învățământul general* (2013), *special și vocațional* (2014). Standardele profesionale includ competențe obligatorii și opționale respectiv indicatori de activitate organizați pe 4 nivele de performanță (vezi mai jos un extras). (Eurydice, 2017)

Polonia are Standarde Naționale (2012, Ministerul Științei și Educației Superioare) care descriu modulele de studiu pentru formarea inițială a profesorilor (descriere generală, conținut și obiectivele practicii) și rezultatele de învățare (cunoștințe, abilități și competențe sociale). În plus, Polonia are un sistem complex de evaluare a profesorilor (cu focus pe calitatea serviciilor de educație) și un sistem de evaluare a realizărilor profesorilor (bază pentru promovare). (Eurydice, 2017)

Finlanda nu a standardizat la nivel național un profil al profesorilor. Formarea profesorilor urmează principii generale/ priorități de țară. În acest sens, Finlanda a organizat în 2007 un Consiliu Consultativ pentru Dezvoltarea Profesională a Personalului din Educație, iar în 2017 Forumul Formării Profesorilor. Aceste forumuri au rolul să formuleze priorități, recomandări și să sprijine formarea profesorilor. (Eurydice, 2017)

Tabel 1 – Extrase din documente normative/ comunicări publice privind profilul profesorilor - Estonia, Polonia și Finlanda (Eurydice, 2017)

Estonia	Polonia	Finlanda
Descentralizare, Control, Profesionalizare	Descentralizare, Control, Profesionalizare	Descentralizare, Încredere, Profesionalizare
<p>Conform <i>Standardelor profesionale pentru profesorii din învățământul general</i> (2013)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 6 competențe obligatorii: <ul style="list-style-type: none"> • Planificarea învățării și predării; • Proiectarea mediilor de învățare; • Sprijinirea învățării și dezvoltării; • Reflecție și dezvoltare profesională; • Consiliere și mentorat; • Dezvoltare, creație și cercetare. • 2 competențe opționale <ul style="list-style-type: none"> • Management; • Mentorat și formarea profesorilor. 	<p>Conform <i>Standardelor naționale</i> (2012), la finalul formării inițială, profesorul:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Are cunoștințele de psihologie și pedagogie necesare pentru a înțelege procese de dezvoltare, socializare, educație, predare și învățare; • Cunoaște metode de facilitare a învățării și are experiența punerii lor în practică; • Are competențele necesare pentru predare, îndeplinirea altor sarcini legate de școală, incluzând adaptarea curriculară la nevoile elevilor; • Are abilitatea să învețe și să-și dezvolte propriile tehnici și metode pedagogice, folosind metode moderne de căutare, organizare și procesare a informației și materialelor; • Comunică cu succes folosind diverse tehnici de comunicare cu persoane implicate în procese de învățare și alți actori co-interesați; • Demonstrează etică, empatie, deschidere, abilitatea de a reflecta, atitudini pro-sociale și simțul responsabilității. 	<p>Conform site-ului Ministerului Educației și Culturii, profesorii finlandezi cred în:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Echitate și încurajare; • Suport individual; • Consolidarea abilităților de gândire ale elevilor; • Dezvoltarea încrederii în sine și toleranței elevilor. <p>„Cei mai buni profesori din lume sunt singura garanție a calității educației finlandeze. Noi trebuie să ne asigurăm că aprecierea și încrederea ridicată în munca profesorului sunt păstrate și că cei mai buni elevi își doresc să devină profesori. Peste 60 milioane de Euro vor fi alocați programelor de formare a profesorilor. Investiția în formarea profesorilor este cea mai bună soluție pentru a răspunde provocărilor pe care sistemul nostru de educație le întâmpină, inclusiv scăderea rezultatelor de învățare.” Sanni Grahn-Laasonen, Ministrul Educației și Culturii, octombrie 2016.</p>

Varietatea strategiilor europene, chiar în rândul țărilor cu rezultate foarte bune la PISA, reflectă diversitatea alegerilor politice și condițiilor lor sociale, ne oferă o gamă largă de resurse, practici și ar trebui să încurajeze decidenții politici să își asume poziții și inițiative privind profilul de competențe al profesorilor.

Ce știe? Ce poate? Ce valori are profesorul de mâine? – Perspectiva participanților

La dezbateră „Dialoguri despre educație”, organizată în 28 iunie 2017 s-au înscris 78 persoane și au participat 60 de profesori, reprezentanți a unor instituții, organizații non-profit sau companii. În formularul de înscriere și în cadrul unui exercițiu de brainstorming, persoanele implicate și-au exprimat opinia cu privire la cunoștințele, abilitățile, atitudinile, aspirațiile de care ar avea nevoie profesorii în viitor. În continuare vă prezentăm un colaj al acestor opinii, însă, acesta nu reprezintă poziția autorului, a organizațiilor-gazdă sau una colectivă ci trebuie interpretat ca rezultatul unui exercițiu restrâns, de explorare, un punct de pornire pentru viitoare dezbateri.

În opinia participanților la dezbateră, în viitor, profesorul ideal este **empatic, adaptabil, creativ (pedagogic), cu abilități de comunicare, integru, cu competențe digitale, dornic să învețe continuu, incluziv, respectă pe fiecare, curios, dăruit profesiei, cu respect față de profesie, autentic, responsabil, colaborativ, iubește copiii, centrat pe nevoile elevilor și etic** (în ordinea mențiunilor). Aceste caracteristici au fost menționate de 6 - 30 persoane dintre cei prezenți, nu sunt reprezentative statistic, dar ne oferă indicii privind punctele comune ale celor prezenți. Pentru o imagine completă, vă invităm să consultați mai jos toate opiniile participanților.

Profesorii au nevoie de cunoștințe din următoarele arii și domenii:

- Disciplina/disciplinele/ aria curriculară în care dorește să profeseze;
- Intersecții și relații disciplinare;
- Didactica disciplinei/ disciplinelor/ tematicii curriculare și e-learning;
- Psihologie, psihopedagogie și neuroștiințe;
- Cel puțin o limbă străină;
- Comunicare corectă în limba de predare (scris și oral);
- Statistică;
- Programare Neuro Lingvistică.

Profesorii au nevoie de următoarele abilități:

- Din sfera de facilitare și evaluare a învățării:
 - Identificarea nevoilor de învățare ale elevilor;
 - Selecția și adaptarea conținutului la nevoile elevilor;

- Proiectarea și derularea unor activități de învățare centrate pe nevoile elevilor;
- Facilitarea învățării aprofundate a elevilor;
- Valorificarea specificului local în proiectarea experiențelor de învățare;
- Facilitarea aplicării cunoștințelor predate în viața de zi cu zi a elevilor;
- Folosirea metodelor activ-participative și celor de învățare prin experiență;
- Evaluarea centrată pe progresul elevilor;
- Minimalizarea barierelor/ riscurilor în învățare de orice fel (incluziune);
- Valorificarea punctelor forte ale fiecărui elevi în organizarea învățării;
- Creșterea motivației elevilor pentru învățare;
- Asigurarea un mediu sigur de învățare, în care elevii se simt în siguranță să ceară sprijin pentru învățare, să-și exprime opinia și să testeze idei noi;
- Abilități de proiectare curriculară;
- Abilități din sfera competențelor de cercetare ;
- Abilități din sfera competențelor de management de proiect;
- Abilități de gestionare a conflictelor și situațiilor de criză;
- Abilități de colaborare/lucru în echipă, comunicare și relaționare.

Profesorul de mâine este **(atitudini, abilități socio-emotionale, trăsături de caracter):**

- Flexibil, creativ, inventiv, cu prezență de spirit, pro-activ;
- Empatic, răbdător, binevoitor, asertiv;
- Integru;
- Responsabil;
- Iubește elevii;
- Respectă pe fiecare, echitabil, capabil să-și depășească prejudecățile, smerit, tolerant;
- Curajos, încrezător în sine, are atitudinea unui om liber;
- Autentic, dedicat profesiei, pasionat;
- Curios;
- Etic, moral;
- Perseverent, determinat, rezilient, tenace, are toleranță la ambiguitate;
- Pragmatic, calculat;
- Pozitiv, entuziasmat, are carismă, cu simțul umorului, are tact;
- Competitiv;
- Patriot.

Profesorii ar trebui **să aspire** la:

- Învățare continuă și autodepășire;
- Împlinire profesională ca profesor.

Federația „Coaliția pentru Educație” și Centrul pentru Politici Educaționale susțin că definirea unui profil de competență al profesorilor și a unor politici integrate de folosire a acestuia vor contribui la mobilizarea actorilor cheie pentru îmbunătățirea competențelor profesorilor, profesionalizarea domeniului, creșterea atractivității carierei didactice, completarea cadrului legislativ, stimularea dezvoltării (profesorului, școlilor, domeniului) și evaluării calității cadrelor didactice.

Definirea scopului, funcțiilor, nivelului de prescriere și formei standardelor de competență a profesorilor sunt alegeri politice și responsabilitatea decidenților aleși democratic. **În acord cu recomandările Comisiei Europene, OCDE și Băncii Mondiale, Federația „Coaliția pentru Educație” și Centrul pentru Politici Educaționale fac apel la guvern și partidele politice să pună în dezbatere publică strategia României privind profilul de competență al profesorilor, să-și asume poziții publice și să inițieze politici publice.**

Această publicație este parte a proiectului “Dialoguri despre Educație: monitorizarea instituțiilor publice din educație, implicarea cetățenilor în luarea deciziilor”, realizat cu sprijinul financiar al Fondului pentru Inovare Civică, program dezvoltat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile în parteneriat cu Romanian-American Foundation, sprijinit de Enel România și Raiffeisen Bank. Proiectul este implementat de Centrul pentru Politici Educaționale, în parteneriat cu Federația Coaliția pentru Educație (www.cpedu.dialoguriedu.ro). Pentru documentarea practicilor europene și sintetizarea opiniilor colectate în cadrul dezbaterii „Dialoguri despre Educație”, a fost contractat expertul Octavia Borș.

Evenimentul a fost inclus în calendarul de activități organizate sub egida Dezbaterii Naționale pentru Educație și Cercetare — România Educată.

Centrul pentru Politici Educaționale (CPEDU) a luat naștere în anul 2014, având ca obiectiv principal îmbunătățirea proceselor de dezvoltare, implementare și evaluare de politici publice fundamentate cu impact în domeniul educației. (www.cpedu.ro)

Fondată în iunie 2015, **Federația Coaliția pentru Educație** reunește organizații neguvernamentale active în domeniu și își propune să coaguleze energii și resurse pentru a susține dezvoltarea școlii în care fiecare vrea și poate să își împlinească potențialul (www.coalitiaedu.ro).

Bibliografie:

- A.R.A.C.I.P. (2007) Noile standarde și standarde de referință – document aflat în dezbatere publică, [aici](#)
- European Commission (2013). Supporting teacher competence development

- Federația „Coaliția pentru educație” (2017). Masterat didactic sau modul psihopedagogic (I+II): Ce tip de formare inițială va crește calitatea în sistemul de învățământ din România
- Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (2017). Studii OCDE privind evaluarea și examinarea în domeniul educației
- Website Eurydice, accesat în iunie 2017, vezi [aici](#)
- Website Ministry of Education and Culture, accesat în iunie 2017, vezi [aici](#)